

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра екології та техногенної безпеки (№ 106)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

О. В. Бетін

(ініціали та прізвище)

« 31 » _____ 2021р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«Заповідна справа»

(назва навчальної дисципліни)

Галузі знань:

10 «Природничі науки»

Спеціальність:

101 «Екологія»

Освітня програма:

«Екологія і охорона навколишнього
середовища»

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Харків 2021 рік

Робоча програма «Заповідна справа»

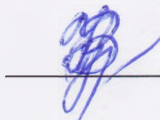
(назва дисципліни)

для студентів за спеціальністю 101 «Екологія».

Освітня програма: «Екологія і охорона навколишнього середовища»

«29» червня 2021 р., – 8 с.

Розробник: к.т.н. доцент

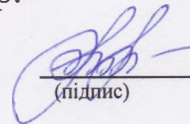

Н.В. Кузнецова

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри № 106 Екології та техногенної безпеки Протокол № 9 від «29» червня 2021 р.

Завідувач кафедри к.т.н., доцент

(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

В.В. Кручина

(ініціали та прізвище)

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки (спеціальність, спеціалізація), рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: <u>10 «Природничі науки»</u> Спеціальність <u>101 «Екологія»</u> Освітня програма: «Екологія і охорона навколишнього середовища» Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) 	Обов'язкова
Модулів – 2		Навчальний рік
Змістових модулів – 2		2020/2021
Індивідуальне завдання відсутнє		Семестр
Загальна кількість годин – денна: 48/120		1
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних –2 самостійної роботи студента –5		Лекції*
		24
		Практичні*
		19
		Лабораторні
	-	
	Самостійна робота	
	72 годин	
	Вид контролю	
	залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: для денної форми навчання – 48/72,

*Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину в залежності від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни вивчити процеси управління та організації у природоохоронній діяльності; розвивати бережне господарське відношення до використання природних ресурсів при проектуванні, будівництві, експлуатації народногосподарських об'єктів; сформувати еколога як спеціаліста, здатного використовувати теоретичні знання для практичного вирішення питань ефективної природоохоронної діяльності.

Завдання. Засвоєння студентами теоретичних основ, форм управління та організації охорони навколишнього природного середовища з врахуванням впливу на довкілля діяльності людини. Вивчення закономірностей управління і організації в області раціонального природокористування. Засвоєння функцій управління та організації управлінської праці, проблем управління природним середовищем. Організація системи охорони навколишнього середовища на різних рівнях.

Міждисциплінарні зв'язки: У структурно-логічній схемі дисципліни «Організація управління в екологічній діяльності» вивчається на етапі підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр і є дисципліною, що використовує досягнення та методи фундаментальних та прикладних наук, та основних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки. Це забезпечує можливість викладання дисципліни з урахуванням професійної орієнтації майбутніх фахівців.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми Зміст дисципліни направлений на формування наступних

загальних компетентностей:

K01 Усне і письмове спілкування рідною мовою: уміння вести дискусію, використовувати відповідну термінологію та способи вираження думки в усній та письмовій формах рідною мовою

K03 Здатність синтезувати знання з фахових та гуманітарних дисциплін у цілісне світосприйняття та світорозуміння на основі набутого філософського знання;

K04 Здатність реалізувати свої правові можливості. Залучати правові інстанції для захисту конституційних прав та у професійній діяльності

K04 Здатність реалізувати свої правові можливості. Залучати правові інстанції для захисту конституційних прав та у професійній діяльності

K07 Здатність організувати роботу на підприємстві відповідно до вимог безпеки життєдіяльності та охорони праці;

фахових компетентностей:

K12 Здатність вирішувати питання збалансованого співіснування людини і природи на базі загальноєкологічних знань; здібність до впровадження екологічно безпечної діяльності

K17 Здатність використовувати сучасну систему нормативів для оцінки та регулювання антропогенного навантаження на навколишнє середовище

K20 Здатність визначати фактори і умови проживання людини в екологічно безпечному середовищі для збереження її генофонду

K21 Здатність орієнтуватися у світових та вітчизняних стандартах та регламентах з екологічного управління

K22 Здатність застосовувати в професійній діяльності основні положення національного екологічного законодавства у т.ч. ідентифікувати екологічні правопорушення

K23 Здатність використовувати економічні механізми використання, охорони та відтворення природних ресурсів

K24 Здатність оцінювати вплив господарської діяльності на навколишнє природне середовище та формулювати відповідні професійно обґрунтовані висновки

K25 Здатність визначити рівень екологічної небезпеки регіону для обґрунтування управлінських рішень

Програмні результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати/розуміти:

- правові норми у сфері охорони навколишнього середовища, основи економіки і соціології;
- теоретичні основи екологічного моніторингу, нормування і зниження забруднення навколишнього середовища, техногенних систем і екологічного ризику;

- основи природокористування, економіки природокористування, стійкого розвитку, оцінки дії на навколишнє середовище, правових основ природокористування і охорони навколишнього середовища

уміти/бути в змозі:

- використовувати правові норми, регулюючі відношення людини до людини, суспільства, навколишнього середовища;

- використовувати природничонаукові знання при аналізі і рішенні екологічно проблем;

- здійснювати збір і обробку первинної документації для оцінки дій на навколишнє середовище, застосовувати екологічні знання до аналізу прикладних проблем у різних областях господарської діяльності, готувати документацію для екологічної експертизи і різних видів проектного аналізу;

- брати участь в розробці проектів і практичних рекомендацій по збереженню природного середовища;

- бути здатним розуміти, висловлювати і критично аналізувати базову інформацію у області екології і природокористування.

володіти:

- основами екологічного права;

- методами пошуку інформації і обміну інформацією в глобальних і локальних комп'ютерних мережах.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовний модуль 1 Природно-заповідні території та об'єкти

Тема 1. Основні характеристики об'єктів природно-заповідного фонду України (категорії територій).

Характеристика та критерій відбору до кожної з категорій. Завдання управління різними природоохоронними територіями. Природні території та об'єкти, штучно створені об'єкти, а також природоохоронні території, які не мають відповідників в світі, зокрема, регіональні ландшафтні парки і заповідні урочища.

Тема 2. Категорії, якими користуються при заснуванні заповідників.

Основні етапи заснування заповідників. Оцінні критерії територій, що підлягає охороні. Напрямки і рівні дослідження територій. Критерій ступеня охоронності та загрози втрат. Критерій унікальності, рідкості, репрезентативності. Критерій бідності та багатства екосистем.

Тема 3. Відповідальність за порушення правил охорони територій і об'єктів природно-заповідного фонду України. Основні відомості. Загальні вимоги щодо притягнення порушників до відповідальності. Адміністративна відповідальність, цивільна (майнова) відповідальність, кримінальна відповідальність. Відповідальність за порушення законодавства про рослинний і тваринний світ.

Тема 4. Червона книга України.

Організація збереження видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України. Поділ у залежності від стану та ступеня загрози для популяції видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, на категорії.

Тема 5. Формування природоохоронних територій в Україні.

Головні періоди формування політики держави в галузі охорони природи та формування мережі природоохоронних об'єктів (XIX – XX ст.ст.). Фундатори заповідної справи.

Модуль 2

Змістовний модуль 2. Біосферні заповідники України

Тема 6. Території природно-заповідного фонду України. Біосферні заповідники. Природні заповідники. Національні природні парки.

Тема 7. Характеристика біосферних заповідників України (фізико-географічні умови, рослинність, тваринний світ). Біосферний заповідник "Асканія-Нова". Чорноморський біосферний заповідник. Карпатський біосферний заповідник.

Тема 8. Характеристика природних заповідників України (фізико-географічні умови, рослинність, тваринний світ). Кримський природний заповідник. Канівський природний заповідник. Український степовий заповідник. Луганський природний заповідник. Ялтинський гірсько-лісовий природний заповідник. Природний заповідник "Єланецький степ". Природний заповідник "Горгани".

Тема 9. Характеристика національних природних парків України (фізико-географічні умови, рослинність, тваринний світ). Карпатський національний природний парк. Азово-Сиваський національний природний парк. Національний природний парк "Подільські Товтри". Національний природний парк "Святі Гори".

Тема 10. Основні характеристики об'єктів природно-заповідного фонду в закордонних країнах.

Класифікація об'єктів природно-заповідного фонду в закордонних країнах. Завдання управління різними природоохоронними територіями. Природні території та об'єкти, штучно створені об'єкти.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма навчання				
	усього	у тому числі			
л		п	лаб	с.р.	
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовний модуль 1 Природно-заповідні території та об'єкти					
Тема 1. Законодавча база заповідної справи в Україні. Організаційно-правові основи заповідної справи України. Базовий закон про природно-заповідний фонд.	28	6	6	-	16
Тема 2. Основні характеристики об'єктів природно-заповідного фонду України (категорії територій). Характеристика та критерій відбору до кожної з категорій. Природні території та об'єкти, штучно створені об'єкти, а також природоохоронні території, які не мають відповідників в світі, зокрема, регіональні ландшафтні парки і заповідні урочища.	26	6	6	-	14
Модульний контроль (тест 1)	2				2
Разом зі змістовним модулем 1	56	12	12	-	32
Модуль 2					
Змістовний модуль 2 Класифікація об'єктів природно-заповідного фонду України					
Тема 1. Характеристика біосферних заповідників України (фізико-географічні умови, рослинність, тваринний світ).	26	6	6	-	14
Тема 2. Основні характеристики об'єктів природно-заповідного фонду в закордонних країнах. Класифікація об'єктів природно-заповідного фонду в закордонних країнах. Завдання управління різними природоохоронними територіями. Природні території та об'єкти, штучно створені об'єкти.	26	6	6	-	14
Модульний контроль (тест 2)	2		-	-	2
Разом за змістовним модулем 2	54	12	12		30
Усього годин	110	24	24		62
Індивідуальне завдання	10	-	-	-	10
Контрольний захід (іспит)					
Усього годин	120	24	24	-	72

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Етапи розвитку заповідної справи в Україні	2
2	Нормативно-правове забезпечення заповідної справи України.	2
3	Категорії територій і об'єктів природно-заповідного фонду об'єктів.	2
4	Екологічне і соціальне значення природно-заповідного фонду України.	2
5	Кадастри заповідних територій.	2
6	Формування екомереж на базі об'єктів ПЗФ.	3
7	Формування екомережі України та Харківщини.	3
8	Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди.	3
	Разом	19

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Дунайський біосферний заповідник.	4
2	Поліський природний заповідник.	4
3	Природний заповідник “Мис Март’ян”.	4
4	Карадазький природний заповідник.	4
5	Природний заповідник “Розточчя”.	4
6	Дніпровсько-Орільський природний заповідник.	4
7	Природний заповідник “Медобори”.	4
8	Казантипський природний заповідник.	4
9	Опукський природний заповідник.	4
10	Рівненський природний заповідник.	4
11	Шацький національний природний парк.	4
12	Національний природний парк “Синевир”.	4
13	Національний природний парк “Вижницький”.	4
14	Національний природний парк “Яворівський”.	4
15	Деснянсько-Старогутський національний природний парк.	4
16	Національний природний парк “Сколівські Бескиди”.	4
17	Національний природний парк “Ужанський”.	4
18	Модульний контроль	4
	Разом	72

7. Методи навчання

Проведення аудиторних лекцій, лабораторних робіт та консультації, самостійна робота студентів.

8. Методи контролю

Проведення поточного контролю, модульного контролю, фінальний контроль у вигляді іспиту.

9. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

9.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист практичних робіт	0..4	5	0...20
Модульний контроль	0...25	1	0...25
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист практичних робіт	0...3	7	0...20
Модульний контроль	0...25	1	0...25
Виконання і захист індивідуального завдання	0...5	2	0...10
Усього за семестр			0...100

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Під час складання семестрового іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для іспиту складається з двох питань, кожне з яких оцінюється в 50 балів.

9.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

Методи дослідження заповідної справи, законодавчу базу заповідної справи в Україні, загальну характеристику понять, що лежать в основі вивчення навчальної дисципліни, зокрема таких природно-заповідних територій та об'єктів, як природні заповідники, біосферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки тощо, організаційно-правові основи заповідної справи України, базовий закон про природно-заповідний фонд: нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, що визначає правові

основи організації, охорони, ефективного використання природно-заповідного фонду України

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

Пояснення завдань з заповідної справи, використовуватися критеріями при заснуванні заповідників, оцінювати критерії території, що підлягає охороні, напрямки і рівні дослідження територій, використовуватися критеріями ступеня охоронності та загрози втрат, а також критеріями унікальності, рідкості, репрезентативності, критеріями бідності та багатства екосистем.

9.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Захистити всі практичні роботи та здати тестування. Основні характеристики об'єктів природно-заповідного фонду України (категорії територій). Характеристики та критерій відбору до кожної з категорій. Відповідальність за порушення правил охорони територій і об'єктів природно-заповідного фонду України.

Добре (75-89). Твердо знати мінімум, захистити всі практичні роботи, здати тестування та поза аудиторну самостійну роботу. Види відповідальності за порушення правил охорони територій і об'єктів природно-заповідного фонду України. Знати основне критерії, якими користуються при заснуванні заповідників. Вміти застосовувати основне завдання управління різними природоохоронними територіями. Про Червону книгу України. Формування природоохоронних територій в Україні.

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та вміти застосовувати їх.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

10. Методичне забезпечення

1. Вамболь В.В. Заповідна справа / В.В. Вамболь, — Навчальний посібник. – Харків: Нац. аерокосмічний ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2008 р. – 50 с.

11. Рекомендована література

Базова

1. Мудрак О.В. Заповідна справа: навчальний посібник. / О.В. Мудрак, Г.В. Мудрак – Вінниця :ОЛДІ ПЛЮС, 2021. – 640 с.
2. Андронов В.А., Заповідна справа: навчальний посібник. / Є.О. Варивода, Г.В. Тітенко. – Х.: НУЦЗУ, 2013. – 204 с.
3. Мудрак О.В., Заповідна справа: практикум / Г.І. Кравчук, Ю.А. Єлісавенко., М.А. Дзюмак, – Вінниця: ВНАУ, 2011. – 96 с.
4. Попович С.Ю., Природно-заповідна справа: навчальний посібник. / С.Ю. Попович — К.: Арістей, 2007. — 480 с.
5. Гродзинський М.Д., Заповідна справа в Україні: навчальний посібник. / М.П. Стеценко, – К.: 2003. - 306 с.

Допоміжна

1. Олещенко В.И. Справочник по заповедному делу / А.М. Гродзинский. – К.: Урожай, 1988. – 167 с.
2. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ITZN_2015_46_2_13
3. Greenpeace International [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.greenpeace.org>.